

Wymagania edukacyjne dla klasy I - V Liceum Plastycznego w Kościelcu

Podstawy prawne:

Niniejszy dokument opracowano na podstawie:

- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U.2017.1651).
- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia.
- Podstawy programowej przedmiotu *język polski* 2019.
- Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Kościelcu.
- Programu nauczania. „Oblicza epok”. Klasy 1-4 liceum ogólnokształcącego (1-5 technikum). Zakres podstawowy i rozszerzony autorstwa Adama Kalbarczyka, Katarzyny Olejnik.
- Przedmiotowego systemu oceniania z języka polskiego w Liceum Plastycznego w Kościelcu

Ocenie z języka polskiego podlega:

1. Umiejętność analizy i interpretacji tekstów.
2. Znajomość utworów wskazanych w kanonie lektur.
3. Kultura języka w mowie i w piśmie.
4. Umiejętność redagowania różnych form wypowiedzi
5. Znajomość faktów i pojęć.
6. Twórcze zastosowanie przyswojonej wiedzy.
7. Indywidualizm i oryginalność w sposobie myślenia.
8. Aktywna praca na lekcji.

Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów:

Forma	Definicja	Waga oceny
Praca pisemna (m.in. rozprawka i czytanie ze zrozumieniem, szkic krytyczny)	Zapowiedziana z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem; przekrojowa praca pisemna w klasie, trwająca minimum 45 minut, w trakcie której zostaną sprawdzone różnorodne umiejętności oraz poziom wiedzy merytorycznej ucznia.	5
Sprawdzian	Zapowiedziana z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem praca pisemna, obejmująca swoim zakresem jeden z realizowanych w danym semestrze działów programu nauczania, trwająca co najmniej 45 minut.	5
Kartkówka	Niezapowiedziana praca pisemna obejmująca trzy ostatnie różne jednostki tematyczne. Czas trwania: 15 minut.	4
Sprawdzian z lektury	Zapowiedziany sprawdzian z treści omawianej lektury. Czas trwania: od 15 minut.	3

Odpowiedź ustna	Niezapowiedziane sprawdzenie umiejętności komponowania wypowiedzi ustnej, wnioskowania, wiedzy merytorycznej; zakres: trzy ostatnie tematy	2
Aktywność, praca w grupach na lekcji	Ocenianie bieżące w zakresie przygotowania do lekcji, udział w lekcji, prowadzenie notatek, zabieranie głosu w dyskusji.	2
Aktywność wykraczająca poza podstawę programową	Realizacja projektów, dodatkowych prac pisemnych i zadań.	Od 3 do 5

Oceny w skali procentowej:

0–29% – niedostateczny

30%–50% – dopuszczający

51%–75% – dostateczny

76%–90% – dobry

91%–99% – bardzo dobry

100% – celujący

Warunki otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z języka polskiego w PLSP w Kościelcu:

Uczeń może ubiegać się o wyższą niż przewidywana ocenę końcoworoczną, jeżeli:

- a) wykorzystał wszystkie możliwości poprawiania ocen;
- b) poprawy ocen były udane (dopuszcza się możliwość jednej nieudanej poprawy);
- c) ma co najmniej 90% obecności za zajęciami (odliczając godziny usprawiedliwione chorobą).

Aby ubiegać się o wyższą ocenę końcoworoczną, należy:

- a) zgłosić nauczycielowi swój zamiar co najmniej tydzień przed terminem rady klasyfikacyjnej;
- b) przystąpić do czteroetapowego pisemnego sprawdzianu, na który składają się: wypracowanie, czytanie ze zrozumieniem, test z wiedzy i test z lektur.

Średnia ocen ze sprawdzianu będzie stanowiła o ocenie końcoworocznnej.

Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych, wynikających z realizowanego programu nauczania języka polskiego w LP w Kościelcu:

Ocena pracy ucznia i jego postępów w nauce, w przypadku przedmiotu język polski, odzwierciedla stan opanowania wiedzy i umiejętności wykorzystywania zdobytych informacji. Ponadto ocenie podlega aktywność i inicjatywa podczas zajęć oraz wkład pracy, sumienność i rzetelność przy wykonywaniu różnego rodzaju zadań. Ocenianie kształtujące wskazuje mocne i słabe strony uczniów.

Ocena pracy ucznia na lekcjach uwzględnia: pracę indywidualną, tj. aktywność na lekcji, pracę zgodną z poleceniami nauczyciela, wysiłek włożony w wykonanie zadania, pracę w parach i grupach, tj. równy udział w ćwiczeniu każdego ucznia, pomoc koleżeńska w wypadku trudności z wykonaniem zadania.

Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych, wynikających z realizowanego programu języka polskiego w LP w Kościelcu.

Ocena niedostateczna (1) Uczeń:

- nie zdobył podstawowych wiadomości i umiejętności określonych w podstawie programowej;
- nie interesuje się przebiegiem zajęć;
- nie uczestniczy w lekcji;
- opuszcza prace klasowe;
- nie przygotowuje zadań domowych.

Ocena dopuszczająca (2) Uczeń:

- ma fragmentaryczną wiedzę i podstawowe umiejętności określone w podstawie programowej;
- pobieżnie zna treść i problematykę lektur wskazanych w podstawie programowej;
- czyta ze zrozumieniem tekst literacki i interpretuje go z pomocą nauczyciela;
- rozpoznaje podstawowe związki przyczynowo-skutkowe;
- sytuuje w czasie i przestrzeni tylko najważniejsze wydarzenia literackie;
- rozpoznaje przybliżony czas powstania wskazanego tekstu kultury na podstawie konwencji, stylu, obyczaju oraz obrazu kultury materialnej;
- odszukuje najważniejsze informacje w źródle pisanim;
- wykorzystuje z pomocą nauczyciela znalezione informacje;
- posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- dostrzega niektóre typy błędów językowych;
- przedstawia przy pomocy nauczyciela wyniki swojej pracy w formie ustnej i pisemnej;
- redaguje z pomocą nauczyciela teksty własne;
- aktywnie słucha wykładu i określa jego tematykę.

Ocena dostateczna (3) Uczeń:

- ma niepełną wiedzę i podstawowe umiejętności określone w podstawie programowej;
- zna treść i problematykę lektur wskazanych w podstawie programowej;
- czyta ze zrozumieniem tekst literacki i samodzielnie przeprowadza chociaż fragmentaryczną jego interpretację;
- wiąże elementarne fakty w łańcuchy przyczynowo-skutkowe;
- selekcjonuje podstawowe wydarzenia literackie;
- przyporządkowuje wcześniej poznany tekst kultury określonej epoce literackiej;
- odnajduje najważniejsze informacje zawarte w kilku źródłach pisanych, dokonuje ich wspólnej analizy porównawczej;
- wykorzystuje znalezione informacje;
- przeprowadza analizę źródeł informacji;
- posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- dostrzega różne typy błędów językowych;
- przedstawia wyniki swojej pracy w formie ustnej i pisemnej;
- redaguje teksty własne i cudze;
- aktywnie słucha wykładu i potrafi go streścić;
- odróżnia fakty od opinii.

Ocena dobra (4) Uczeń:

- ma podstawową wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej, posługuje się nimi w typowych sytuacjach;
- dobrze zna treść i problematykę lektur wskazanych w podstawie programowej;
- czyta ze zrozumieniem tekst literacki i interpretuje go;

- sprawnie wiąże fakty w łańcuchy przyczynowo-skutkowe;
- hierarchizuje pod względem stopnia ważności wydarzenia literackie;
- rozpoznaje powstania wskazanego tekstu kultury oraz określa jego powiązania z kontekstem historycznym;
- samodzielnie dokonuje analizy wskazanego tekstu kultury;
- znajduje i porównuje informacje zawarte w różnych (nie tylko pisanych) źródłach;
- przeprowadza krytyczną analizę źródeł informacji;
- sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- rozróżnia pojęcia błędu językowego i zamierzonej innowacji językowej, rozpoznaje i poprawia różne typy błędów językowych;
- określa podstawowe funkcje tekstów (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną –w tym perswazyjną);
- samodzielnie przedstawia wyniki swojej pracy w formie ustnej i pisemnej;
- sprawnie redaguje teksty własne i cudze;
- aktywnie słucha wykładu, potrafi go streścić, w punktach zapisać najważniejsze tezy;
- odróżnia fakty od opinii, tworzy własne opinie.

Ocena bardzo dobra (5) Uczeń:

- w bardzo dobrym stopniu opanował treści określone w podstawie programowej, posługuje się nimi w różnych sytuacjach problemowych;
- szczegółowo zna treść i problematykę lektur wskazanych w podstawie programowej;
- czyta ze zrozumieniem tekst literacki i samodzielnie go interpretuje;
- sprawnie wiąże fakty w łańcuchy przyczynowo-skutkowe i wyciąga wnioski;
- hierarchizuje pod względem stopnia ważności wydarzenia literackie, uzasadnia swój wybór;
- sprawnie podaje czas powstania wskazanego tekstu kultury oraz jego powiązania z kontekstami: historycznym, filozoficznym i artystycznym;
- samodzielnie dokonuje analizy i interpretacji określonego tekstu kultury;
- odszukuje i porównuje dane zawarte w różnych (nie tylko pisanych) źródłach, samodzielnie je interpretuje;
- zauważa rozmaite interpretacje tekstów kultury;
- samodzielnie ocenia wydarzenia kulturalne;
- przeprowadza krytyczną analizę źródeł informacji;
- sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- rozróżnia pojęcia błędu językowego i zamierzonej innowacji językowej, poprawności i stosowności wypowiedzi, rozpoznaje i poprawia różne typy błędów językowych;
- określa funkcje tekstów (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną, poznawczą, komunikacyjną i społeczną);
- samodzielnie przedstawia wyniki swojej pracy w formie ustnej i pisemnej;
- sprawnie redaguje teksty własne i cudze;
- aktywnie słucha wykładu, potrafi go streścić, w punktach zapisać najważniejsze tezy;
- odróżnia fakty od opinii, tworzy własne opinie i konfrontuje je z innymi poglądami;
- aktywnie wykorzystuje swoją wiedzę na lekcji.

Ocena celująca (6) Uczeń:

- całkowicie opanował treści zawarte w podstawie programowej, posługuje się nimi w różnych trudnych sytuacjach problemowych;
- szczegółowo zna treść i problematykę lektur wskazanych w podstawie programowej;
- czyta ze zrozumieniem trudny tekst literacki i samodzielnie go interpretuje;
- sprawnie wiąże fakty w łańcuchy przyczynowo-skutkowe i wyciąga wnioski;
- hierarchizuje pod względem stopnia ważności wydarzenia literackie, uzasadnia swój wybór;
- bezbłędnie podaje czas powstania wskazanego tekstu kultury oraz jego powiązania z kontekstami: historycznym, filozoficznym i artystycznym;
- zauważa rozmaite interpretacje tekstów kultury i je ocenia;
- samodzielnie dokonuje wnikliwej analizy i interpretacji wskazanego tekstu kultury;
- zna literaturę dotyczącą sztuki i wydarzeń kulturalnych, stosuje tę wiedzę w różnych sytuacjach problemowych;
- odnajduje i porównuje dane zawarte w różnych (nie tylko pisanych) źródłach, samodzielnie je interpretuje;

- przeprowadza krytyczną analizę źródeł informacji;
- sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- rozróżnia pojęcia błędu językowego i zamierzonej innowacji językowej, poprawności i stosowności wypowiedzi, rozpoznaje i poprawia różne typy błędów językowych;
- określa funkcje tekstów (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną, poznawczą, fatyczną);
- samodzielnie przedstawia wyniki swojej pracy w formie ustnej i pisemnej, stosując zróżnicowane formy wypowiedzi;
- sprawnie redaguje teksty własne i cudze;
- aktywnie słucha wykładu, potrafi go streścić, w punktach zapisać najważniejsze tezy i ich uzasadnienie;
- odróżnia fakty od opinii, tworzy własne opinie i konfrontuje je z innymi poglądami, wyciąga wnioski;
- samodzielnie rozwija swoje zainteresowania;
- potrafi swoją wiedzę zainteresować innych;
- aktywnie wykorzystuje swoją wiedzę na lekcji i na zajęciach poasolnych.

Integralną część przedmiotowego systemu oceniania z języka polskiego w Liceum Plastycznym w Kościelcu stanowi dokument opracowany przez wydawnictwo WSiP – *Oblicza epok. Przedmiotowy system oceniania. Klasa 1. Zakres podstawowy i rozszerzony oraz Oblicza epok. Przedmiotowy system oceniania. Klasa 2. Zakres podstawowy i rozszerzony część 1.*

Wymagania szczegółowe (treści nauczania poznawane przez ucznia w klasach I-V)

Kształcenie literackie i kulturowe	Zakres podstawowy	Zakres rozszerzony
	<p>1. Czytanie utworów literackich Uczeń: -rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;</p> <p>-rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);</p> <p>-rozdziela gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;</p> <p>-rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbole; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;</p> <p>-interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;</p>	<p>Czytanie utworów literackich. Uczeń: -spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>-odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej;</p> <p>-rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;</p> <p>-rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych oraz odczytuje ich funkcje;</p> <p>-rozdziela grupę literacką i pokolenie literackie; rozpoznaje założenia programowe w utworach literackich różnych epok;</p> <p>-rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji;</p> <p>-rozpoznaje w utworach literackich konwencje: baśniową, oniryczną, turpistyczną, nadrealistyczną, postmodernistyczną;</p> <p>-określa przemiany konwencji i ich przenikanie się w utworach literackich; rozpoznaje odmiany</p>

	<p>-rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;</p> <p>-rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej artystyczny i wartościujący charakter;</p> <p>-wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;</p> <p>-rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;</p> <p>-rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;</p> <p>-rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;</p> <p>-w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, <i>Dziadów cz. II</i> oraz <i>Pana Tadeusza</i> Adama Mickiewicza, <i>Zemsty</i> Aleksandra Fredry, <i>Balladyny</i> Juliusza Słowackiego;</p> <p>-porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;</p> <p>-przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;</p> <p>-wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;</p> <p>-rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.</p>	<p>synkretyzmu (rodzajowego, gatunkowego) oraz interpretuje jego znaczenie;</p> <p>-rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego: aliterację, paronomazję, kontaminację, metonimię, synekdochę, synestezję, odmiany inwersji, gradację; określa ich funkcje;</p> <p>-rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;</p> <p>-rozumie pojęcie parafrazy, parodii i tawestacji, wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego;</p> <p>-porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;</p> <p>-rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów;</p> <p>-rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich.</p>
--	---	--

	<p>Odbiór tekstów kultury. Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> -przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych; -analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; -rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie, laudacja, homilia), popularnonaukowych i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; rozróżnia odpowiedzi właściwe i unikalne; -określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; rozumie pojęcie katharsis i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła; -charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; -odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; -odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu. 	<p>Odbiór tekstów kultury. Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> -spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: -analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; -wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieła sztuki; -rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej; -porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; -rozpoznaje i charakteryzuje główne style w architekturze i sztuce; -odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach; -zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy i ewolucję od romantyzmu do współczesności.
<p>Kształcenie językowe.</p>	<p>Zakres podstawowy</p>	<p>Zakres rozszerzony</p>
	<p>Gramatyka języka polskiego. Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> -wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi; -rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze; -rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi; 	<p>Gramatyka języka polskiego. Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> -spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto rozumie proces kształtowania się systemu gramatycznego i potrafi wskazać jego elementy we fleksji, fonetyce i składni.

	<p>-rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.</p>	
	<p>Zróżnicowanie języka. Uczeń:</p> <p>-rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;</p> <p>-rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania;</p> <p>-rozpoznaje i ocenia modę językową we współczesnym języku;</p> <p>-określa rodzaje zapożyczeń i sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie różnych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny;</p> <p>-zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym;</p> <p>-rozpoznaje rodzaje stylizacji (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, biblijna, mitologiczna itp.) oraz określa ich funkcje w tekście;</p> <p>-rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.</p>	<p>Zróżnicowanie języka. Uczeń:</p> <p>-spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>-rozumie i wyjaśnia różnicę między etymologicznym a realnym znaczeniem wyrazu;</p> <p>-rozpoznaje prozodyczne elementy stylu: akcent, intonacja, dynamika, rytmizacja i określa ich funkcje w tekście;</p> <p>-rozumie pojęcie socjolektu; rozpoznaje i określa jego funkcje komunikacyjne;</p> <p>-rozumie, co to jest tabu językowe; rozpoznaje jego obecność w wypowiedziach;</p> <p>-określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych;</p> <p>-rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny (dzieła literackiego, autora) oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego;</p> <p>-określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich;</p> <p>-określa cechy stylu wypowiedzi internetowych oraz wartościuje wypowiedzi tworzone przez internautów.</p>
	<p>Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:</p> <p>-rozumie pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście;</p> <p>-zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);</p>	<p>Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:</p> <p>-spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>-określa intencję wypowiedzi jako aktu o dwóch znaczeniach: dosłownym i implikowanym (presupozycja);</p> <p>-rozpoznaje i określa funkcje tekstu (fatyczną, magiczną);</p> <p>-określa funkcje języka: poznawczą (kategoryzowanie świata), komunikacyjną (dostosowanie języka do sytuacji</p>

	<p>-rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);</p> <p>-rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (homonimie, anakoluty, elipsy, paradoksy), dba o jasność i precyzję komunikatu;</p> <p>-posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;</p> <p>-odróżnia zamierzoną innowację językową od błędu językowego; określa funkcje innowacji językowej w tekście;</p> <p>-stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;</p> <p>-rozróżnia pojęcia manipulacji, dezinformacji, postprawdy, stereotypu, bańki informacyjnej, wiralności; rozpoznaje te zjawiska w tekstach i je charakteryzuje;</p> <p>-stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednie do sytuacji;</p> <p>-charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).</p>	<p>komunikacyjnej) oraz społeczną (budowanie wspólnoty regionalnej, środowiskowej, narodowej);</p> <p>-określa rolę języka w budowaniu obrazu świata.</p>
	<p>Ortografia i interpunkcja. Uczeń:</p> <p>-stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły - <i>bym</i>, -<i>byś</i>, -<i>by</i> z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -<i>ji</i>, -<i>ii</i>, -<i>i</i>; zapisu przedrostków <i>roz-</i>, <i>bez-</i>, <i>wes-</i>, <i>wz-</i>, <i>ws-</i>; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (<i>a</i>, <i>ę</i>) oraz połączeń <i>om</i>, <i>on</i>, <i>em</i>, <i>en</i>; pisowni skrótów i skrótowców;</p> <p>-wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu;</p> <p>-rozumie stylistyczną funkcję zamierzonego błędu ortograficznego w tekście artystycznym.</p>	<p>Ortografia i interpunkcja. Uczeń:</p> <p>-spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej (fonetyczną, morfologiczną, historyczną i konwencjonalną) w zachowaniu poprawności zapisu wypowiedzi.</p>
<p>Tworzenie wypowiedzi.</p>	<p>Zakres podstawowy</p>	<p>Zakres rozszerzony</p>
	<p>Elementy retoryki.</p> <p>Uczeń:</p>	<p>Elementy retoryki.</p>

<p>-formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;</p> <p>-wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;</p> <p>-rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);</p> <p>-wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;</p> <p>-rozróżnia typy argumentów, w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam);</p> <p>-rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;</p> <p>-odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;</p> <p>-rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy;</p> <p>-rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym;</p> <p>-rozumie zjawisko nowomowy; określa jego cechy i funkcje w tekście.</p> <p>Mówienie i pisanie. Uczeń:</p> <p>-zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;</p> <p>-buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;</p> <p>-reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;</p> <p>-zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;</p> <p>-tworzy formy użytkowe: protokół, opinię, zażalenie; stosuje zwroty adresatywne, etykietę językową;</p> <p>-tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>-odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień;</p> <p>-stosuje różne typy dowodzenia w wypowiedzi (indukcyjne, dedukcyjne, sylogizmy);</p> <p>-rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym oraz metodę pytań podchwytliwych i sugerujących;</p> <p>-rozumie pojęcie rubaszości i sarkazmu, wskazuje ich funkcje w tekście oraz przedstawia propozycję odczytania;</p> <p>-rozróżnia ironię w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.</p> <p>Mówienie i pisanie.</p> <p>Uczeń:</p> <p>-spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: esej, interpretacja porównawcza, reportaż, felieton.</p>
---	---

	<p>szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;</p> <p>-odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi;</p> <p>-tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;</p> <p>-stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych;</p> <p>-w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;</p> <p>-stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;</p> <p>-wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.</p>	
<p>Samokształcenie.</p>	<p>Uczeń: -rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;</p> <p>-porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;</p> <p>-korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;</p> <p>-sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych;</p> <p>-dokonuje krytycznej selekcji źródeł;</p> <p>-wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;</p> <p>-wzbogaca swoją wypowiedź pozajęzykowymi środkami komunikacji;</p> <p>-posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;-</p> <p>-wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;</p>	<p>Uczeń: -spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>-sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową;</p> <p>-włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu.</p>

	<p>-gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych;</p> <p>-korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;</p> <p>-wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć;</p> <p>-zna pojęcie hipertekstu; rozpoznaje jego realizacje internetowe oraz pozainternetowe; określa ich funkcje w komunikacji, umiejętnie z nich korzysta w gromadzeniu informacji.</p>	
--	---	--

Podział materiału nauczania w kolejnych klasach liceum ogólnokształcącego:

- Klasa 1: Część 1. Starożytność – średniowiecze
 Część 2. Renesans – oświecenie
 Klasa 2: Część 1. Preromantyzm – romantyzm
 Część 2. Romantyzm – pozytywizm
 Klasa 3: Część 1. Młoda Polska – dwudziestolecie międzywojenne
 Część 2. Dwudziestolecie międzywojenne – literatura wojenna
 Klasa 4: Literatura PRL – literatura współczesna

Zgodnie z zapisami w podstawie programowej materiał od literatury starożytnej aż do literatury wojny i okupacji oraz utworów tematycznie z nią związanych musi zostać zrealizowany w klasach I–III. Klasa IV liceum ogólnokształcącego oraz IV i V technikum są w całości przeznaczone na czytanie utworów literatury po 1945 r. Treści dotyczące dwóch epok literackich (romantyzmu i dwudziestolecia międzywojennego) zostały zatem rozdzielone. Owo rozwiązanie jest podyktowane, po pierwsze, względami praktycznymi – dążeniem do równomiernego rozłożenia materiału w całym cyklu kształcenia. Po drugie, zaproponowany układ nie narusza spójności programu, wynika bowiem w logiczny sposób z niejednorodności każdej z epok, w których obrębie można dokonywać wewnętrznych podziałów problemowych. Możliwe jest oczywiście postawienie cezur w innych miejscach, tak aby zaadaptować program do wymagań nauczycieli uczących w technikach. Ponadto, ze względu na wyraźnie zarysowany układ problemowy, można zrezygnować z pewnych treści (przy zachowaniu porządku chronologicznego), by dostosować program do potrzeb i możliwości konkretnego zespołu klasowego.

Materiał nauczania został uporządkowany według następujących zasad:

- **Treści zakresu rozszerzonego wyróżniono czerwoną czcionką.**
- Utwory wskazane w podstawie jako obowiązkowe oznaczono *, lektury uzupełniające (w każdej klasie obowiązkowo dwie pozycje książkowe w całości lub we fragmentach) – **, a zalecane dzieła filmowe i teatralne – ***.

KLASA 1

CZĘŚĆ 1. STAROŻYTNOŚĆ – ŚREDNIOWIECZE

Zakres podstawowy

analiza, interpretacja, wartościowanie; klasyfikacje literatury; Biblia – *sacrum* i *profanum*, styl biblijny, motywy, tematy i toposy biblijne; filozofia grecka; tematy i motywy mitologii greckiej; epos antyczny i jego główne motywy; tragizm; pluralizm kulturowy; epikureizm i stoicyzm antyczny, motywy pieśni Horacego; średniowieczny plankt; średniowieczne ideały (rycerz, król, święty); dyskusja z etosem rycerza; średniowieczna satyra; *danse macabre*; średniowieczna miłość; groteska

znaki i ich rodzaje, znaki językowe; elementy aktu komunikacji językowej, funkcje tekstu; frazeologizmy biblijne i mitologiczne; oficjalna i nieoficjalna odmiana języka; teksty użytkowe; język jako system znaków; pojęcie retoryki, perswazyjne cele języka, kompozycja mowy i rodzaje argumentacji

Wybrane zagadnienia

parafrazy i apokryfy biblijne; aluzja literacka, motywy kultury antycznej; komizm antyczny; motywy mitologii rzymskiej; archetyp w mitologii; ewolucja eposu w kulturze antycznej; teologiczna summa średniowiecza; synkretyzm rodzajowy; sztuka i architektura średniowiecza

Nauka o języku

faktyczna i magiczna funkcja języka; najważniejsze zjawiska historyczne w polszczyźnie; wnioskowanie dedukcyjne i indukcyjne

Teksty z epoki

Biblia: Księga Rodzaju* (fr.); Księga Hioba* (fr.); Księga Koheleta* (fr.); Pieśń nad Pieśniami* (fr.); Apokalipsa świętego Jana* (fr.); Księga Psalmów* (fr.)

Literatura Greków i Rzymian: Homer, *Iliada** (fr.), *Odyseja** (fr.); Horacy, wybrane utwory* (*Pieśń zimowa*; *Do Mecenasasa*; *Do Pompejusza Grosfusa*; *Wzniosłem pomnik*; *Ojczyzna – okrętem*); Parandowski J., *Mitologia*, cz. I. *Grecja**; Sofokles, *Antygona**; Platon, *Obrona Sokratesa* (fr.); Safona, [*Wydaje mi się samym bogom równy...*]; Tyrtajos, *Rzecz to piękna...*

Literatura średniowiecza: *Bogurodzica**; Dante Alighieri, *Boska komedia** (fr.); Gall Anonim, *Kronika polska** (fr.); *Kwiatki św. Franciszka z Asyżu** (fr.);

Zakres podstawowy

*Lament świętokrzyski** (fr.); *Legenda o św. Aleksym** (fr.); *Pieśń o Rolandzie** (fr.);

*Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią** (fr.);

*Dzieje Tristana i Izoldy*** (fr.); [*Ach, miłość...*];

Wincenty z Kielczy,

Hymn do świętego Stanisława (Gaude, mater Polonia)

Literatura Greków i Rzymian: Arystofanes, *Chmury**; Arystoteles, *Poetyka** (fr.), *Retoryka** (fr.); Platon, *Państwo** (fr.); Parandowski J., *Mitologia*, część II. *Rzym**; Wergiliusz, *Eneida** (fr.)

Literatura średniowiecza: św. Augustyn, *Wyznania** (fr.); Tomasz z Akwinu, *Summa teologiczna** (fr.); Villon F., *Wielki testament** (fr.)

Teksty późniejsze stanowiące kontekst, m.in.

Białoszewski M.*, *Wywiad*; Dukaj J., *Katedra**; Herbert Z.*, *Apollo i Marsjasz*; Kaczmarski J.*, *Przechadzka z Orfeuszem*; Kapuściński R., *Podróże z Herodotem** (fr.); Miłosz C.*, *Psalm 30*; Osiecka A.*, *Chwalmy Pana*; Staff L.*, *Odys*; Poświatowska H.*, [*tutaj leży Izold jasnowłosa*]; Szymborska W.*, *Żona Lota*; Twardowski J., *Malowani święci*

Brodski J., *W stylu Horacego*; Franciszek (papież), *Laudato si'* (fr.); Herling-Grudziński G., *Ofiarowanie* (fr.); Kamińska A., *Powrót Hioba*; film *Siódma pieczęć*, reż. I. Bergman; Kubiak Z.*, *Mitologia Greków i Rzymian* (fr.); Poświatowska H., *Odlamałam gałąź miłości*; Przyboś J., *Widzenie katedry w Chartres*; Rimbaud, *Sezon w piekle*; Różewicz T., *Brama*; Stachura E., *Pejzaż*; Szymborska W., *Psalm*

Przewidywane osiągnięcia

Uczeń utrwała, poszerza i doskonali wiadomości i umiejętności nabyte w szkole podstawowej, a ponadto:

rozumie podstawy periodyzacji literatury starożytnej i średniowiecznej – **I.1.1)**
wykazuje się znajomością i rozumieniem omówionych tekstów – **I.1.8)**
rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych utworów – **I.1.9)**
rozpoznaje w omówionych utworach sposoby kreowania świata przedstawionego – **I.1.10)**
rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje ważne w antyku i średniowieczu motywy literackie i toposy, w tym m.in. miłości, śmierci, lęku, ufności, cierpienia, śmiechu, wojny oraz życia jako wędrówki, ojczyzny jako okrętu, nieśmiertelności poezji – **I.1.11)**
porównuje utwory literackie (np. różne wersje psalmów) – **I.1.13)**
przedstawia propozycje interpretacji omówionych tekstów, wykorzystując potrzebne konteksty (historycznoliterackie, historyczne, polityczne, kulturowe, filozoficzne, biograficzne, biblijne, mitologiczne, egzystencjalne) – **I.1.14), I.1.15)**
rozpoznaje obecne w utworach wartości, określa ich związek z problematyką tekstu – **I.1.16)**
rozpoznaje konwencje literackie w omawianych utworach (fantastyczną, symboliczną, groteskową) – **I.1.2)**
rozdziela gatunki: epos, tragedię antyczną, pieśń, komedię, psalm, kronikę – **I.1.3)**
rozpoznaje literackie środki artystyczne, w tym: anafory, antytezy, epifory, epitety, metafory (także animizacje i personifikacje), paralelizmy, porównania (także homeryckie) – **I.1.4)**
interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego (np. w *Pieśni nad Pieśniami* czy *Apokalipsie świętego Jana*) – **I.1.5)**
rozpoznaje w tekście ironię (np. w *Psalmie Szymborskiej*), humor (np. w *Rozmowie Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*), tragizm (np. w *Antygonie* Sofoklesa), patos (np. w *Iliadzie* Homera) – **I.1.6)**
rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekście (np. w *Rozmowie Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*) – **I.1.7)**
analizuje, przetwarza i hierarchizuje informacje z omówionych tekstów popularnonaukowych – **I.2.1)**

odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej – **I.1.1)**
rozpoznaje elementy tradycji w poznanych utworach – **I.1.2)**
rozpoznaje w utworach cechy klasycyzmu i ich funkcje – **I.1.3)**
rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach – **I.1.5)**
rozpoznaje w utworach literackich konwencje turpistyczną – **I.1.6)**
rozpoznaje w tekście literackim inwersję i jej funkcje – **I.1.8)**
rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy i ich role w tworzeniu znaczeń uniwersalnych – **I.1.9)**
rozumie pojęcie parafrazy (np. *Ofiarowanie G. Herlinga-Grudzińskiego*), parodii i trawestacji (np. w *Chmurach* Arystofanesa), wykorzystuje je w interpretacji utworów – **I.1.10)**
porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego – **I.1.11)**
rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje aluzje (np. w omówionych utworach nawiązujących do Biblii i mitologii) i określa ich znaczenie w interpretacji utworów – **I.1.12)**
rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w poznanych utworach – **I.1.13)**
analizuje strukturę eseju, odczytuje zawarte w nim sensory, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu – **I.2.1)**
wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieła sztuki – **I.2.2)**
rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej – **I.2.3)**
porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty – **I.2.4)**
rozpoznaje i charakteryzuje główne style w architekturze i sztuce antyku i średniowiecza – **I.2.5)**
odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach – **I.2.6)**
rozumie proces kształtowania się systemu gramatycznego i potrafi wskazać jego elementy we fleksji, fonetyce i składni – **II.1.**
rozumie i wyjaśnia różnice

CZĘŚĆ 1. STAROŻYTNOŚĆ – ŚREDNIOWIECZE

Zakres podstawowy

rozumie pojęcie *katharsis* i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła teatralnego – **I.2.4)**
charakteryzuje prądy filozoficzne starożytności: idealizm, epikureizm, stoicyzm oraz średniowiecza: augustynizm, scholastykę, teodyceę, teocentryzm, tomizm – **I.2.5)**
odczytuje omówione pozaliterackie teksty kultury, stosując odpowiedni dla nich kod – **I.2.6)**
odróżnia dzieła kultury wysokiej od dzieł kultury popularnej, wskazuje arcydzieła – **I.2.7)**
wykorzystuje wiedzę o języku w analizie i interpretacji omówionych tekstów i w tworzeniu własnych wypowiedzi – **II.1.1)**
rozumie zróżnicowanie składniowe wypowiedzi złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście, wykorzystuje je w tworzeniu własnych wypowiedzi – **II.1.2)**
rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi – **II.1.3)**
rozumie rolę szyku w zdaniu, zjawisko inwersji i ich rolę w budowaniu znaczeń wypowiedzi – **II.1.4)**
rozumie pojęcie stylu biblijnego, stylizacji biblijnej i archaizacji – **II.2.1), II.2.6)**
zna, rozumie i wykorzystuje omówione biblizmy i mitologizmy, sentencje i przysłowia – **II.2.5)**
rozumie pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków, rozróżnia typy znaków i ich funkcje – **II.3.1)**
zna pojęcie aktu komunikacji językowej i jego składowe – **II.3.2)**
rozpoznaje i określa funkcje tekstu – **II.3.3)**
stosuje zasady ortografii i interpunkcji – **II.4.1)**
wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji w redagowaniu własnych tekstów – **II.4.2)**
formułuje tezy i je uzasadnia za pomocą odpowiednich argumentów – **III.1.1)**
wskazuje i odróżnia cele perswazyjne – **III.1.2)**
zna zasady kompozycji retorycznej – **III.1.3)**
rozróżnia typy argumentów – **III.1.5)**
stosuje we własnych tekstach argumentację i wnioskowanie – **III.1.6)**
uzasadnia własne zdanie – **III.2.1)**
świadomie buduje wypowiedź językową – **III.2.2)**
formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje; uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji – **III.2.4)**
tworzy formy użytkowe: protokół, opinię, zażalenie – **III.2.5)**
tworzy spójne wypowiedzi, w tym wypowiedź argumentacyjną, szkic interpretacyjny, referat, hasło encyklopedyczne, notatkę syntetyzującą, definicję – **III.2.6), III.2.10–12)**
odróżnia streszczenie od parafrazy – **III.2.7)**
przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska – **IV.1)**
porządkuje informacje w problemowe całości, syntetyzuje poznawane treści – **IV.2)**

Zakres rozszerzony

rozpoznaje prozodyczne elementy stylu: akcent, rytmizację i określa ich funkcje w tekście – **II.2.2)**
określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych – **II.2.5)**
rozpoznaje i charakteryzuje style indywidualne poznanych dzieł i autorów – **II.2.6)**
określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich – **II.2.7)**
rozpoznaje i określa fatyczną i magiczną funkcję tekstu – **II.3.2)**
określa funkcje języka – **II.3.3)**
stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej – **II.4)**
odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień – **III.1.1)**
stosuje różne typy dowodzenia w wypowiedzi – **III.1.2)**
rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym – **III.1.3)**
rozróżnia ironię i cel jej zastosowania w tekście – **III.1.5)**
sięga do literatury naukowej, żeby pogłębić wiedzę przedmiotową – **IV.1)**
włącza się w życie kulturalne szkoły – **IV.2)**

Klasa 1 i 2

CZĘŚĆ 2. RENESANS–OŚWIECENIE

Zakres podstawowy

Zakres rozszerzony

Wybrane zagadnienia

antropocentryzm; renesansowe utopie i parenezy; twórczość J. Kochanowskiego; renesansowy humanizm w pieśniach; kryzys światopoglądowy i humanizm chrześcijański w *Trenach*; refleksja o państwie i obowiązkach obywatelskich w renesansie; nowela renesansowa; miłość, konflikt społeczny i psychologia w tragediach Szekspira; dialog Szekspira z tradycją dramatu; komedia charakterów Moliera; filozofia XVII w.; motywy polskiej poezji barokowej; poezja metafizyczna; barokowa liryka religijna i świecka; ideologia sarmatyzmu; motywy i idee epoki oświecenia; satyra oświeceniowa; sielanka oświeceniowa; oświeceniowa refleksja o państwie

Treny J. Kochanowskiego jako cykl; dyskusja z ideami średniowiecza w renesansie; renesansowy klasycyzm; renesansowa poezja miłosna (sonet i pieśń); makiawelizm; turpizm i groteska w renesansie; wzorzec gatunkowy eseju; kontrreformacyjny wzór świętego; metonimia, synekdocha i gradacja w wierszach barokowych; wzorzec rycerza w *Hamlecie*; wybrane prądy filozofii renesansu, baroku, oświecenia; racjonalizm oświeceniowy; sztuka i architektura renesansu, baroku i klasycyzmu

Nauka o języku

retoryka dyskusji (językowe środki retoryczne i chwytły erystyczne); język jako narzędzie perswazji; manipulacja językowa, typy argumentów; etyka wypowiedzi i etykieta językowa; agresja i przemoc w języku; styl makaroniczny i sposób funkcjonowania zapożyczeń w polszczyźnie XVII w.; treść i zakres znaczeniowy wyrazu, znaczenia nieostre; słowa wieloznaczne; słowa neutralne i wartościujące; styl językowy; stylizacja i jej rodzaje

wywód demagogiczny, sarkazm i rubaszność w tekście; ironia użyta w celu parodystycznym i satyrycznym

Teksty z epoki

Literatura renesansu: Kochanowski J., *Pieśń IX* ks. I*, *Pieśń V* ks. II*, inne wybrane pieśni* (*Pieśń o dobrej sławie*, *Pieśń o cnocie*, *Pieśń o spustoszeniu Podola*, *Odprawa posłów greckich**, *Psalm 13**, *Psalm 47**, *Tren IX**, *Tren X**, *Tren XI**, *Tren XVI*, *Tren XIX**; Skarga P., *Kazania sejmowe** (fr.); Szekspir W., *Romeo i Julia**; Boccaccio G., *Sokół***; Modrzewski A.F., *O poprawie Rzeczypospolitej*** (fr.); Rej M., *Żywot człowieka poczciwego*** (fr.); Mirandola P. della, *O godności człowieka* (fr.)

Literatura baroku: Molier, *Skąpiec**; Morsztyn J.A., wybrane wiersze* (*Redivivatus*, *Na koszulę brudną*, *Cuda miłości. Sonet*, *Niestatek*); Naborowski D., wybrane wiersze* (*Na oczy królowny angielskiej...*, *Krótkość żywota*; *Na toż*); Pasek J.Ch., *Pamiętniki** (fr.); Sęp Szarzyński M., wybrane wiersze* (*Sonet IV. O wojnie naszej...*, *Sonet V. O nietrwalej miłości rzeczy świata tego*); Szekspir W., *Makbet**; Cervantes M., *Don Kichote*** (fr.); Pascal B., *Mysli* (fr.)

Literatura renesansu: Kochanowski J., *Treny* (jako cykl poetycki)*; Montaigne M., *Próby** (fr.); Rabelais F., *Gargantua i Pantagruel** (fr.); Skarga P., *Żywoty świętych** (fr.); More T., *Utopia*** (fr.); Kochanowski J., [*Niezwykłym i nie leda piórem opatrzony...*], *Pieśń świętojańska o sobótce*, [*Srogie łańcuchy na swym sercu czuję...*]; Machiavelli N., *Książę* (fr.); Petrarca F., *Sonet 61*, *Sonet 85*

Literatura baroku: Szekspir W., *Hamlet**

Literatura oświecenia: Potocki J., *Rękopis znaleziony w Saragossie* (fr. + film *Rękopis znaleziony w Saragossie****, reż. W.J. Has); Wolter, *Kandyd*** (fr.); Rousseau J.J., *Listy moralne II* (fr.)

CZĘŚĆ 2. RENESANS–OŚWIECENIE

Zakres podstawowy

Literatura oświecenia:

Karpiński F., wybór sielanek*

(*Do Justyny. Tęskność na wiosnę, Laura i Filon, Powrót na wieś*),

wybór liryki religijnej* (*Bóg się rodzi, Kiedy ranne wstają zorze,*

Wszystkie nasze dzienne sprawy); Krasicki I., wybrane satyry*

(*Pijaństwo, Do króla, Hymn do miłości ojczyzny**,

*Monachomachia*** (fr.); Staszic S., *Przestrogi dla Polski*** (fr.);

Kant I., *Co to jest oświecenie* (fr.)

Teksty późniejsze stanowiące kontekst, m.in.:

Lipska E., *Może będzie lepiej*; Młynarski W.*, *W Polskę idziemy*; Szymborska W.*, *Kobiety Rubensa*

Barańczak S., „*Hamlet*”, „*Romeo i Julia*”, „*Makbet*”; Rymkiewicz J.M., *Wiersz na te słowa Heraklita: Nie można wejść od tej samej rzeki*; Tkaczyszyn-Dycki E., *LXXII*

Przewidywane osiągnięcia

Uczeń utrwała, poszerza i doskonali wiadomości i umiejętności nabyte w szkole podstawowe oraz określone wyżej, a ponadto:

rozumie podstawy periodyzacji literatury renesansu, baroku i oświecenia – **I.1.1)**
wykazuje się znajomością i rozumieniem omówionych tekstów – **I.1.8)**
rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych utworów – **I.1.9)**
rozpoznaje w omówionych utworach sposoby kreowania świata przedstawionego – **I.1.10)**
rozpoznaje ważne w renesansie, baroku i oświeceniu motywy literackie i toposy, w tym m.in. miłości, arkadii, cierpienia, śmierci, republiki, wojny, błędnego rycerza oraz życia jako wędrówki, ojczyzny jako matki, nieśmiertelności miłości – **I.1.11)**
odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej (np. trenów i pieśni Kochanowskiego czy bajek Krasickiego) – **I.1.12)**
porównuje poznane utwory literackie (np. *Pijaństwo* Krasickiego z *W Polskę idziemy* Młynarskiego) – **I.1.13)**
przedstawia propozycje interpretacji omówionych tekstów, wykorzystując potrzebne konteksty (historycznoliterackie, historyczne, polityczne, kulturowe, filozoficzne, biograficzne, religijne, egzystencjalne) – **I.1.14), I.1.15)**
rozpoznaje obecne w utworach wartości, określa ich związek z problematyką tekstu – **I.1.16)**
rozpoznaje konwencje literackie w omawianych utworach (fantastyczną, symboliczną, groteskową) – **I.1.2)**
rozdziela gatunki: nowelę, pieśń, psalm, tren, traktat, żywot, mowę, tragedię nowożytną, komedię, powieść, pamiętnik, sielanekę, satyrę, hymn – **I.1.3)**
rozpoznaje literackie środki artystyczne, w tym: antytezy, elipsy, hiperbole, oksymorony, paralelizm, peryfrazy, przerzutnie, wyliczenia – **I.1.4)**
interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego (np. w *Sokole* Boccaccia czy *Don Kichocie* Cervantesa) – **I.1.5)**

rozpoznaje elementy tradycji w poznanych utworach – **I.1.2)**
rozpoznaje w poznanych utworach cechy renesansowego i oświeceniowego klasycyzmu, poezji metafizycznej, konceptyzmu i baroku literackiego – **I.1.3)**
rozpoznaje założenia programowe w utworach literackich omawianych epok – **I.1.4)**
rozpoznaje w utworach literackich konwencję turpistyczną (np. *Gargantua i Pantagruel*) – **I.1.6)**
rozpoznaje synkretyzm rodzajowy i gatunkowy oraz interpretuje jego znaczenie (np. *Gargantua i Pantagruel*) – **I.1.7)**
rozpoznaje w utworach synekdochę, metonimię i gradację (np. w wierszach barokowych) – **I.1.8)**
rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji – **I.1.10)**
porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego – **I.1.11)**
rozpoznaje aluzje (np. we współczesnych nawiązaniach do poezji barokowej) i określa ich znaczenie w interpretacji utworów – **I.1.12)**
rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w poznanych utworach – **I.1.13)**
porównuje poznane teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty – **I.2.4)**
rozpoznaje i charakteryzuje główne style w architekturze i sztuce renesansu, baroku i oświecenia – **I.2.5)**
rozpoznaje i charakteryzuje style indywidualne poznanych dzieł i autorów – **II.2.6)**
określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich – **II.2.7)**
stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej – **II.4)**
odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówienia – **III.1.1)**
rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym – **III.1.3)**
rozumie pojęcie rubasznosci i sarkazmu; rozróżnia ironię w zależności od celu – **III.1.4), III.1.5)**

rozpoznaje w tekście ironię (np. w satyrach Krasickiego), humor (np. w *Monachomachii*), tragizm (np. w tragedii *Romeo i Julia*), patos (np. w *Kazaniach sejmowych* Skargi), komizm (np. w *Skąpcu* Moliera) – **I.1.6)**

CZEŚĆ 2. RENESANS–OŚWIECENIE

Zakres podstawowy

analizuje, przetwarza i hierarchizuje informacje z omówionych tekstów popularnonaukowych – **I.2.1)**
charakteryzuje prądy filozoficzne renesansu: antropocentryzm, makiawelizm, baroku: racjonalizm, irracjonalizm, oświecenia: racjonalizm oświeceniowy, empiryzm, materializm, ateizm, deizm – **I.2.5)**
odczytuje omówione pozaliterackie teksty kultury, stosując odpowiedni dla nich kod – **I.2.6)**
odróżnia dzieła kultury wysokiej od dzieł kultury popularnej, wskazuje arcydzieła – **I.2.7)**
wykorzystuje wiedzę o języku w analizie i interpretacji omówionych tekstów i w tworzeniu własnych wypowiedzi – **II.1.1)**
rozumie zróżnicowanie składniowe wypowiedzi złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście, wykorzystuje je w tworzeniu własnych wypowiedzi – **II.1.2)**
rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi – **II.1.3)**
rozumie rolę szyku w zdaniu, zjawisko inwersji i ich rolę w budowaniu znaczeń wypowiedzi – **II.1.4)**
rozdziela pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście; rozpoznaje rodzaje stylizacji – **II.2.1), II.2.6)**
określa sposób funkcjonowania zapożyczeń w polszczyźnie barokowej – **II.2.4)**
rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od ekspresywności – **II.2.7)**
rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (homonimie, elipsy, paradoksy) – **II.3.4)**
rozumie zasady etyki wypowiedzi i etykiety językowej – **II.3.7), II.3.9)**
rozumie pojęcie manipulacji – **II.3.8)**
stosuje zasady ortografii i interpunkcji – **II.4.1)**
wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji w redagowaniu własnych tekstów – **II.4.2)**
wskazuje cele perswazyjne wypowiedzi literackiej i nieliterackiej – **III.1.2)**
rozumie w tekstach zasadę kompozycyjną – **III.1.3)**
wyjaśnia, jak użyte środki retoryczne oddziałują na odbiorcę – **III.1.4)**
rozdziela argumenty od chwytów erystycznych (np. odwołujących się do autorytetu czy *ad personam*) – **III.1.5), III.1.9)**
dostrzega i stosuje w wypowiedziach argumentacyjnych logikę i konsekwencję toku rozumowania – **III.1.6)**
rozdziela dyskusję od sporu i kłótni – **III.1.7)**
uzasadnia własne zdanie – **III.2.1)**
świadomie buduje wypowiedź językową – **III.2.2)**
rozumie pojęcie agresji językowej i reaguje na jej przejawy – **III.2.3)**
formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje; uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji – **III.2.4)**

Zakres rozszerzony

pisze interpretacje porównawcze – **III.2)**
sięga do literatury naukowej, żeby pogłębić wiedzę przedmiotową – **IV.1)**
włącza się w życie kulturalne szkoły – **IV.2)**

KLASA 2

CZĘŚĆ 1. PREROMANTYZM–ROMANTYZM

Zakres podstawowy

Zakres rozszerzony

Wybrane zagadnienia

preromantyzm i romantyzm – wprowadzenie do epoki; dyskusja z ideami oświecenia; poezja klasyczna a romantyczna; romantyczne motywy i tematy; powieść poetycka; ballada romantyczna; miłość romantyczna; bohater romantyczny; dramat romantyczny; winkleriedyzm kontra mesjanizm

filozofia romantyzmu; poeci jezior jako prekursorzy romantyzmu; esej historycznoliteracki; gawęda szlachecka; komizm A. Fredry; powieść historyczna; romantyczna historiozofia

Nauka o języku

niejednoznaczność wypowiedzi

tabu językowe

Teksty z epoki

Mickiewicz A., *Oda do młodości**, *Romantyczność**, *Świtez, Lilie, Sonety krymskie** (*Stepy akermzańskie, Burza, Ajudah, Bakczysaraj, Bakczysaraj w nocy*), *Konrad Wallenrod**, *Dziady*, cz. III*; *Dziady*, cz. IV***, *Niepewność, Dobranoc*, [*Nad wodą wielką i czystą*], [*Gdy tu mój trup*], *Polaty się łzy*; Słowacki J., *Kordian** (+ spektakl Teatru Telewizji *Kordian****, reż. J. Englert), *Testament mój**, *Rozłączenie, Hymn, Grób Agamemnona**, *Uspokojenie, Bo to jest wieszczą najjaśniejsza chwała; Beniowski* (fr.)**; Byron G., *Giaur* (fr.)**; Goethe J. W., *Cierpienia młodego Wertera* (fr.)**, *Faust* (fr.)**; Schlegel A.W., *Porównanie poezji klasycznej z romantyczną*

Słowacki J., *Lilla Weneda**; wiersze poetów jezior*: Coleridge S., *Kościuszko*; Wordsworth W., *Jest nas siedmioro, Filarze Stonehenge!*; *Żonkile*; Poe E.A., *wybrane opowiadanie** (Złoty żuk)*; Rzewuski H., *Pamiętki Soplicy* (fr.)**; Hegel G.W., *Wykłady z filozofii dziejów*; Fredro A., *Śluby panięskie* (+ spektakl Teatru Telewizji *Śluby panięskie****, reż. A. Łapicki)

Teksty późniejsze stanowiące kontekst, m.in.:

Baliński S., *Antyromantyzm*; Baczyński K.K.* *Romantyczność*; Bryll E., *Lekcja polskiego – Słowacki*; Iwaszkiewicz J., *Do prawnuczki*; Kamieńska A.* *Prośba*; Leśmian B.* *Gad*; Lipska E., *Kraj podobny do innych*; Miłosz C.* *Twój głos*; Myslovitz, *Chciałbym umrzeć z miłości*; Niemen C., *Dziwny jest ten świat*; Stachura E.** *Z nim będziesz szczęśliwsza*; Tuwim J.* *Śmierć*; Wencel W.* *In hora mortis, Czterdzieści i cztery*; Zagajewski A., *Kłęska*

Janion M., *Co się stało z mitologią słowiańską?*

CZĘŚĆ 1. PREROMANTYZM–ROMANTYZM

Zakres podstawowy

Zakres rozszerzony

Przewidywane osiągnięcia

Uczeń utrwała, poszerza i doskonali wiadomości i umiejętności nabyte w szkole podstawowej oraz określone wyżej, a ponadto:

rozumie podstawy periodyzacji literatury preromantyzmu i romantyzmu – **I.1.1)**
wykazuje się znajomością i rozumieniem omówionych tekstów – **I.1.8)**
rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych utworów – **I.1.9)**
rozpoznaje w omówionych utworach sposoby kreowania świata przedstawionego – **I.1.10)**
rozpoznaje ważne w preromantyzmie i romantyzmie motywy literackie i toposy, w tym m.in. miłości, młodości, cierpienia, śmierci, natury, historii, artysty, romantycznego pielgrzyma, walki o niepodległość, martyrologii narodowej, prometeizmu, mesjanizmu, winkelriedyzmu – **I.1.11)**
odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej (np. *Dziadów, cz. II* czy *Pana Tadeusza* Mickiewicza) – **I.1.12)**
porównuje poznane utwory literackie – **I.1.13)**
przedstawia propozycje interpretacji omówionych tekstów, wykorzystując potrzebne konteksty (historycznoliterackie, historyczne, polityczne, kulturowe, filozoficzne, biograficzne, religijne, egzystencjalne) – **I.1.14), I.1.15)**
rozpoznaje obecne w utworach wartości, określa ich związek z problematyką tekstu – **I.1.16)**
rozpoznaje konwencje literackie w omawianych utworach – **I.1.2)**
rozdziela gatunki: powieść poetycką, powieść w listach, balladę, dramat romantyczny, odę – **I.1.3)**
rozpoznaje literackie środki artystyczne, w tym eufonię – **I.1.4)**
analizuje, przetwarza i hierarchizuje informacje z omówionych tekstów popularnonaukowych – **I.2.1)**
charakteryzuje prądy filozoficzne romantyzmu – **I.2.5)**
odczytuje omówione pozaliterackie teksty kultury, stosując odpowiedni dla nich kod – **I.2.6)**
odróżnia dzieła kultury wysokiej od dzieł kultury popularnej, wskazuje arcydzieła – **I.2.7)**
wykorzystuje wiedzę o języku w analizie i interpretacji omówionych tekstów i w tworzeniu własnych wypowiedzi – **II.1.1)**
rozumie zróżnicowanie składniowe wypowiedzi złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście, wykorzystuje je w tworzeniu własnych wypowiedzi – **II.1.2)**
rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi – **II.1.3)**
rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (homonimie, anakoluty, elipsy, paradoksy) – **II.3.4)**
przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska – **IV.1)**
porządkuje informacje w problemowe całości, syntetyzuje poznawane treści – **IV.2)**
korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej – **IV.3)**

rozpoznaje elementy tradycji w poznanych utworach – **I.1.2)**
rozpoznaje w poznanych utworach cechy poetyki romantyzmu – **I.1.3)**
rozdziela pokolenie romantyków i rozpoznaje założenia programowe romantyzmu w poznanych utworach – **I.1.4)**
rozpoznaje w utworach literackich konwencję baśniową – **I.1.6)**
rozpoznaje synkretyzm rodzajowy i gatunkowy oraz interpretuje jego znaczenie – **I.1.7)**
porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego – **I.1.11)**
rozpoznaje aluzje (np. do *Pamiętników* Paska w gawędzie Rzewuskiego) i określa ich znaczenie w interpretacji utworów – **I.1.12)**
rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w poznanych utworach – **I.1.13)**
porównuje poznane teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty – **I.2.4)**
rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce romantyzmu – **I.2.5)**
zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy – **I.2.7)**
rozumie pojęcie tabu językowego – **II.2.4)**
rozpoznaje i charakteryzuje style indywidualne poznanych dzieł i autorów – **II.2.6)**
określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich – **II.2.7)**
stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej – **II.4)**
interpretacje porównawcze – **III.2)**
sięga do literatury naukowej, żeby pogłębić wiedzę przedmiotową – **IV.1)**
włącza się w życie kulturalne szkoły – **IV.2)**

Klasa 2 i 3

CZEŚĆ 2. ROMANTYZM–POZYTYWIZM

Zakres podstawowy

Zakres rozszerzony

Wybrane zagadnienia

przewartościowanie koncepcji poety w *Nie-Boskiej komedii*; historiozofia rewolucji; motywy romantyczne w poezji Norwida; filozofia pozytywizmu; wiersze programowe; hasła pozytywistyczne; program polskiego pozytywizmu; pozytywiści wobec sztuki; bohater nowych czasów i polskie społeczeństwo w epoce pozytywizmu; poetyka powieści realistycznej

epistolografia romantyczna; osobny romantyzm Norwida; dyskusja z tradycją romantyczną w prozie XX w.; naturalizm i powieść naturalistyczna; dyskusja z sarmatyzmem; „syncryzna”

Nauka o języku

sztuka dyskusji; stylistyczne zróżnicowanie polszczyzny; style funkcjonalne polszczyzny, archaizacja i stylizacja środowiskowa

pojęcie i funkcje socjolektu

Teksty z epoki

Literatura romantyzmu: Krasiński Z., *Nie-Boska komedia**; Norwid C.K., wybrane wiersze* (*Adam Kraft, W Weronie, Nerwy, Larwa, Pielgrzym*)

Literatura pozytywizmu: Asnyk A., wybrane wiersze* (*Do młodych, Daremne żale, Sonet XIII*); Orzeszkowa E., *Gloria victis**, *Nad Niemnem*** (fr. + film *Nad Niemnem****, reż. Z. Kuźmiński); Prus B., *Lalka**, *Z legend dawnego Egiptu**, *Jubileusz i współczesność* (fr.); Sienkiewicz H., *Potop**; Comte A., *Wykład filozofii pozytywnej* (fr.)

Literatura romantyzmu: Norwid C.K., *Bema pamięci żałobny rapsod**, *Fortepian Szopena**, *Czarne kwiaty* (fr.)*, *Promethidion* (fr.)*

Literatura pozytywizmu: Balzac H., *Ojciec Goriot** (fr.); Flaubert G., *Pani Bovary**; Sienkiewicz H., *Listy z podróży do Ameryki*

Teksty późniejsze stanowiące kontekst, m.in.:

Iwazkiewicz J., *Zarudzie*; Młynarski W.*, *Moje ulubione drzewo*; Osiecka A.*, *W żółtych płomieniach liści*; Szymborska W.*, *Wieczór autorski*; Rembek S., *Ballada o wzgardliwym wisielcu*; Kabaret Starszych Panów*, *Zosia i ulani*

Gombrowicz W., *Trans-Atlantyk*; Kowalski J., *Niezbędnik Sarmaty* (fr.); spektakl Teatru Telewizji *Rewizor****, reż. J. Gruza; Orliński W., wybrany felieton; Szejnert M., *Wyspa klucz* (fr.); Szymborska W., *Możliwości*

Przewidywane osiągnięcia

Uczeń utrwała, poszerza i doskonali wiadomości i umiejętności nabyte w szkole podstawowej oraz określone wyżej, a ponadto:

rozumie podstawy periodyzacji literatury pozytywizmu – **I.1.1)**
wykazuje się znajomością i rozumieniem omówionych tekstów – **I.1.8)**
rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych utworów – **I.1.9)**
rozpoznaje w omówionych utworach sposoby kreowania świata przedstawionego – **I.1.10)**
rozpoznaje ważne w pozytywizmie motywy literackie i toposy, w tym m.in. pracy, nauki – **I.1.11)**

rozpoznaje elementy tradycji w poznanych utworach – **I.1.2)**
rozpoznaje w poznanych utworach cechy romantyzmu i pozytywizmu – **I.1.3)**
rozdziela pokolenie pozytywistów i rozpoznaje założenia programowe pozytywizmu w poznanych utworach – **I.1.4)**
porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego – **I.1.11)**

porównuje poznane utwory literackie – **I.1.13)**
• przedstawia propozycje interpretacji omówionych tekstów, wykorzystując potrzebne konteksty (historycznoliterackie, historyczne, polityczne, kulturowe, filozoficzne, biograficzne, religijne, egzystencjalne) – **I.1.14)**, **I.1.15)**
• rozpoznaje obecne w utworach wartości, określa ich związek z problematyką tekstu – **I.1.16)**
• rozpoznaje konwencje literackie w omawianych utworach – **I.1.2)**

rozpoznaje aluzje (np. do literatury romantycznej w *Trans Atlantyku*) i określa ich znaczenie w interpretacji utworów – **I.1.12)**
rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w poznanych utworach – **I.1.13)**
porównuje poznane teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty – **I.2.4)**
rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce realizmu – **I.2.5)**

- rozróżnia gatunki: powieść realistyczną, powieść historyczną – I.1.3)
- rozpoznaje literackie środki artystyczne – I.1.4)
- analizuje, przetwarza i hierarchizuje informacje z omówionych tekstów popularnonaukowych – I.2.1)
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (felieton, reportaż) – I.2.3)
- charakteryzuje prądy filozoficzne pozytywizmu – I.2.5)
- odczytuje omówione pozaliterackie teksty kultury, stosując odpowiedni dla nich kod – I.2.6)
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od dzieł kultury popularnej, wskazuje arcydzieła – I.2.7)
- wykorzystuje wiedzę o języku w analizie i interpretacji omówionych tekstów i w tworzeniu własnych wypowiedzi – II.1.1)
- rozumie zróżnicowanie składniowe wypowiedzi złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście, wykorzystuje je w tworzeniu własnych wypowiedzi – II.1.2)
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi – II.1.3)
- rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania – II.2.2)
- rozpoznaje archaizację i stylizację środowiskową oraz określa ich funkcje w tekście – II.2.6)
- posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej – II.3.5)
- stosuje zasady ortografii i interpunkcji – II.4.1)
- wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji w redagowaniu własnych tekstów – II.4.2)
- posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej – II.3.5)
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne oddziałują na odbiorcę – III.1.4)
- rozróżnia dyskusję od sporu i kłótni – III.1.7)
- uzasadnia własne zdanie – III.2.1)
- świadomie buduje wypowiedź językową – III.2.2)
- rozumie pojęcie agresji językowej i reaguje na jej przejawy – III.2.3)
- formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje; uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji – III.2.4)
- tworzy spójne wypowiedzi, w tym wypowiedź argumentacyjną, szkic interpretacyjny, referat – III.2.6), III.2.10–12)
- przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska – IV.1)
- porządkuje informacje w problemowe całości, syntetyzuje poznawane treści – IV.2)
- korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej – IV.3)
- sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny – IV.4)

- rozumie pojęcie socjolektu; rozpoznaje i określa jego funkcje komunikacyjne – II.2.3)
- rozpoznaje i charakteryzuje style indywidualne poznanych dzieł i autorów – II.2.6)
- określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich – II.2.7)
- stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej – II.4
- pisze interpretacje porównawcze, reportaż, felieton – III.2
- sięga do literatury naukowej, żeby pogłębić wiedzę przedmiotową – IV.1)
- włącza się w życie kulturalne szkoły – IV.2)

- dokonuje krytycznej selekcji źródeł – IV.5)
- posługuje się słownikami – IV.8)
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji i korzysta z zasobów multimedialnych – IV.9)
- przygotowuje i prezentuje własne projekty – IV.12)

Klasa 3 i 4

MŁODA POLSKA–DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE

Zakres podstawowy

Zakres rozszerzony

Wybrane zagadnienia

filozofia modernizmu; psychologia i etyka w powieści Dostojewskiego; Młoda Polska; dekadentyzm w poezji; symbolizm i impresjonizm w poezji; dramat symboliczny; ekspresjonizm w poezji; wizerunek wsi w polskim modernizmie; powstanie styczniowe; kryzys nowoczesności; wczesna poezja dwudziestolecia międzywojennego; szklane domy i wizja niepodległej Polski u Żeromskiego

wiersz impresjonistyczny; estetyka brzydoty; naturalizm; powstanie listopadowe; dramat neoromantyczny; dramat naturalistyczny; estetyzm i neoklasycyzm; przemiany konwencji powieściowej; esej historyczny

Nauka o języku

środki retoryczne – oddziaływanie na odbiorcę, argumenty, w tym pozamerytoryczne, prawda i fałsz w języku; dialektyzacja w literaturze; logika argumentacji w wypowiedzi perswazyjnej

prozodyczne elementy stylu w poezji impresjonistycznej; *Wesele* w języku – styl indywidualny autora i styl typowy dla epoki

Teksty z epoki

Literatura modernizmu: Dostojewski F., *Zbrodnia i kara**; Kasprowicz J., wybrane wiersze*; Przerwa-Tetmajer K., wybrane wiersze*; Staff L.*, *Deszcz jesienny*; Wyspiański S., *Wesele** (+ film *Wesele*, reż. A. Wajda); Reymont W.S., *Chłopi*, t. 1*; Żeromski S., *Rozdziobią nas kruki, wrony...**, *Echa leśne***; Conrad J., *Lord Jim***; Konopnicka M., *Rota*

Literatura dwudziestolecia międzywojennego: Iłakowiczówna K.*, *Błękitna chwila*; Lechoń J.*, *Herostrates*; Pawlikowska-Jasnorzewska M., wybrane wiersze*; Tuwim J., wybrane wiersze*; Żeromski S., *Przedwiośnie**; Baliński S., *Afisz „Wesela”*; Wierzyński K., *Ojczyzna chochołów*

Literatura modernizmu: Wyspiański S., *Noc listopadowa** (+ spektakl Teatru Telewizji *Noc listopadowa****, reż. A. Wajda); Reymont W.S., *Chłopi*, t. 2**; Baudelaire Ch., *Padlina, Oddźwięki, Poranna szarówka*; Korab-Brzozowski S., *O, przyjdź, Powinowactwo cieni i kwiatów o zmierzchu*; Przerwa-Tetmajer K., *Widok ze Świnicy do Doliny Wierchcichej*; Rimbaud A., *Moja bohema*; Verlaine P., *Sztuka poetycka*; Kaden-Bandrowski J., *Pilsudczycy* (fr.)

Literatura dwudziestolecia międzywojennego: Zapolska G., *Moralność pani Dulskiej***; Iwaszkiewicz J., *Źródło Aretuzy*; Jesienin S., *[Porzuciłem mój dom rodzinny]*; Słonimski A., *Elegia miasteczek żydowskich*

Teksty późniejsze stanowiące kontekst, m.in.:

Boy-Żeleński T., *Płotka o „Weselu”*; Ciechowski G., *Nie pytaj o Polskę* (Republika); Sommer P., *Liść klonu*; Świetlicki M.*, *Żegnanie, Zły ptak*; Świrszczyńska A.**, *Rozczarowana i szczęśliwa*; Wencel W.*, *Calcium magnesium*

Gałczyński K. I., *Prośba o wyspy szczęśliwe*; Grochowiak S., *Czyści*; Młynarski W., *Jak malował pan Chagall*; Stachura E., *Wędrowną jedną życie jest człowieka, Piosenka nad piosenkami*; Strykowski J., *Austeria***

Przewidywane osiągnięcia

Uczeń utrwała, poszerza i doskonali wiadomości i umiejętności nabyte w szkole podstawowej oraz określone wyżej, a ponadto:

rozumie podstawy periodyzacji literatury modernizmu, Młodej Polski i dwudziestolecia międzywojennego – **I.1.1)**
wykazuje się znajomością i rozumieniem omówionych tekstów – **I.1.8)**
rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych utworów – **I.1.9)**
rozpoznaje w omówionych utworach sposoby kreowania świata przedstawionego – **I.1.10)**
rozpoznaje ważne w Młodej Polsce motywy literackie i toposy, w tym m.in. miłości, natury, ludu, historii, włóczęgi, cyganerii artystycznej – **I.1.11)**
porównuje poznane utwory literackie (np. erotyki młodopolskie) – **I.1.13)**
przedstawia propozycje interpretacji omówionych tekstów, wykorzystując potrzebne konteksty (historycznoliterackie, historyczne, polityczne, kulturowe, filozoficzne, biograficzne, egzystencjalne) – **I.1.14), I.1.15)**
rozpoznaje obecne w utworach wartości, określa ich związek z problematyką tekstu – **I.1.16)**
rozpoznaje w omawianych utworach konwencje: naturalistyczną – **I.1.2)**
rozróżnia dramat symboliczny – **I.1.3)**
rozpoznaje literackie środki artystyczne – **I.1.4)**
analizuje, przetwarza i hierarchizuje informacje z omówionych tekstów popularnonaukowych – **I.2.1)**
charakteryzuje prądy filozoficzne modernizmu: liberalizm, socjalizm, dekadentyzm, pesymizm, nihilizm – **I.2.5)**
odczytuje omówione pozaliterackie teksty kultury, stosując odpowiedni dla nich kod – **I.2.6)**
odróżnia dzieła kultury wysokiej od dzieł kultury popularnej, wskazuje arcydzieła – **I.2.7)**
wykorzystuje wiedzę o języku w analizie i interpretacji omówionych tekstów i w tworzeniu własnych wypowiedzi – **II.1.1)**
rozumie zróżnicowanie składniowe wypowiedzi złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście, wykorzystuje je w tworzeniu własnych wypowiedzi – **II.1.2)**
rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi – **II.1.3)**
rozumie rolę szyku w zdaniu, zjawisko inwersji i ich rolę w budowaniu znaczeń wypowiedzi – **II.1.4)**
rozpoznaje dialektyzację i określa jej funkcję w tekście – **II.2.6)**
posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej – **II.3.5)**
stosuje zasady ortografii i interpunkcji – **II.4.1)**

rozpoznaje elementy tradycji w poznanych utworach – **I.1.2)**
rozpoznaje w poznanych utworach cechy modernizmu, symbolizmu, impresjonizmu i ekspresjonizmu – **I.1.3)**
rozróżnia pokolenie Młodej Polski i rozpoznaje założenia programowe modernizmu i dekadentyzmu w poznanych utworach – **I.1.4)**
rozpoznaje synkretyzm rodzajowy i gatunkowy oraz interpretuje jego znaczenie (np. w *Weselu* S. Wyspiańskiego) – **I.1.7)**
porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego – **I.1.11)**
rozpoznaje aluzje (np. do dramatu romantycznego w *Nocy listopadowej*) i określa ich znaczenie w interpretacji utworów – **I.1.12)**
rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w poznanych utworach – **I.1.13)**
porównuje poznane teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty – **I.2.4)**
rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce modernizmu – **I.2.5)**
rozpoznaje ewolucję syntezy sztuk od romantyzmu do modernizmu – **I.2.7)**
rozpoznaje prozodyczne elementy stylu, określa ich funkcje – **II.2.2)**
rozpoznaje i charakteryzuje style indywidualne poznanych dzieł i autorów – **II.2.6)**
określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich – **II.2.7)**
stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej – **II.4)**
pisze interpretacje porównawcze, eseje – **III.2)**
sięga do literatury naukowej, żeby pogłębić wiedzę przedmiotową – **IV.1)**
włącza się w życie kulturalne szkoły – **IV.2)**

wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji w redagowaniu własnych tekstów –

II.4.2)

uzasadnia własne zdanie – **III.2.1)**

świadomie buduje wypowiedź językową – **III.2.2)**

rozumie pojęcie agresji językowej i reaguje na jej przejawy – **III.2.3)**

formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje; uzasadnia, komentarze, głos w dyskusji – **III.2.4)**

tworzy spójne wypowiedzi, w tym wypowiedź argumentacyjną, szkic interpretacyjny, referat – **III.2.6), III.2.10–12)**

przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska – **IV.1)**

porządkuje informacje w problemowe całości, syntetyzuje poznawane treści – **IV.2)**

korzysta z literatury naukowej i

popularnonaukowej – **IV.3)**

sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny – **IV.4)**

dokonuje krytycznej selekcji źródeł – **IV.5)**

posługuje się słownikami – **IV.8)**

wykorzystuje multimedialne źródła informacji i

korzysta z zasobów multimedialnych – **IV.9)**

przygotowuje i prezentuje własne projekty –

IV.12)

Klasa 4 i 5

DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE–LITERATURA WOJENNA

Zakres podstawowy

Zakres rozszerzony

Wybrane zagadnienia

proza dwudziestolecia; konflikty wartości; świat poetycki Leśmiana; pierwsza awangarda w poezji; powieść-rzeka; współczesna groteska; katastrofizm; determinizm środowiskowy w literaturze dwudziestolecia; wojna i okupacja w kulturze i literaturze; literackie świadectwa Zagłady i okupacji; literatura obozowa; literatura faktu; egzystencjalizm w literaturze

powieść psychologiczna; XX-wieczne parable literackie; konwencja oniryczna w prozie; surrealizm; dialog z tradycją młodopolską; dramat Witkacego; synkretyzm konwencji powieściowych XX w.; deheroizacja wojny; strumień świadomości

Nauka o języku

neologizmy w poezji i języku codziennym; innowacja językowa a błąd językowy, style użytkowe, styl indywidualny i typowy, kolokwializacja

intencja wypowiedzi jako aktu o dwóch znaczeniach: dosłownym i implikowanym

Teksty z epoki

Literatura dwudziestolecia międzywojennego: Czechowicz J.*, *legenda, żal*; Leśmian B.*, [*W malinowym chruśniaku...*], *Dwoje ludzińków*, *Szczęście*, *Rok nieistnienia*, [*Po ciemku, po ciemku lkasz...*], *Ballada bezładna*; Przyboś J.*, *Z Tatr*, *Gmachy*; Staff L.*, [*Daleko pójdę...*], *Wysokie drzewa*; Gombrowicz W., *Ferdydurke** (fr.); Nałkowska Z., *Granica***; Peiper T.**, *Miasto, masa, maszyna* (fr.), *Miasto, Noga*; Dąbrowska M., *Noce i dni* (fr. + film *Noce i dni****, reż. J. Antczak)

Literatura dwudziestolecia międzywojennego: Bułhakow M., *Mistrz i Małgorzata**; Kafka F., *Proces** (fr.); Schulz B., wybrane opowiadania z tomu *Sklepy cynamonowe** (*Ulica krokodyli*, *Ptaki*, *Noc wielkiego sezonu*) + film *Sanatorium pod klepsydrą****, reż. W.J. Has; Witkiewicz S.I., *Szewcy**

Literatura wojenna: Szpilman W., *Pianista* (+ film *Pianista*, reż. R. Polański); Białośzewski M., *Pamiętnik z powstania warszawskiego*

Literatura wojenna: Baliński S.*, *Polska podziemna, Polskie lasy, Godzina nocy*; Wierzyński K.* *Sekwana, Ktokolwiek jesteś bez ojczyzny, Wróć nas do kraju*; Baczyński K.K.* *Pokolenie, ten czas, Biała magia, Niebo złote Ci otworzę*; Borowski T., *Proszę państwa do gazu**, *Ludzie, którzy szli**; Gajcy T.* *Wczorajszemu, Epitafium, Droga tajemnic*; Herling-Grudziński G., *Inny świat**; Krall H., *Zdążyć przed Panem Bogiem**; Mackiewicz J., *Droga donikąd** (fr.); Moczarski K., *Rozmowy z katem*** (fr.); Różewicz T.* *Lament, Ocalony*; Szczepański J.J., *Święty***; Krahelska K., *Hej, chłopcy, bagnet na broń*

Przewidywane osiągnięcia

Uczeń utrwała, poszerza i doskonali wiadomości i umiejętności nabyte w szkole podstawowej oraz określone wyżej, a ponadto:

rozumie podstawy periodyzacji literatury dwudziestolecia międzywojennego i czasu wojny i okupacji – **I.1.1)**
wykazuje się znajomością i rozumieniem omówionych tekstów – **I.1.8)**
rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych utworów – **I.1.9)**
rozpoznaje w omówionych utworach sposoby kreowania świata przedstawionego – **I.1.10)**
rozpoznaje ważne w dwudziestoleciu oraz w okresie wojny i okupacji motywy literackie i toposy, w tym m.in. cywilizacji, miasta, katastrofy, historii, Zagłady, wojny, walki, honoru, śmierci – **I.1.11)**
porównuje poznane utwory literackie (np. opowiadania Borowskiego z *Innym światem* Herlinga-Grudzińskiego) – **I.1.13)**
przedstawia propozycje interpretacji omówionych tekstów, wykorzystując potrzebne konteksty (historycznoliterackie, historyczne, polityczne, kulturowe, filozoficzne, biograficzne, egzystencjalne) – **I.1.14), I.1.15)**
rozpoznaje obecne w utworach wartości, określa ich związek z problematyką tekstu – **I.1.16)**
rozpoznaje w omawianych utworach konwencje: realistyczną, naturalistyczną, groteskową – **I.1.2)**
rozdziela powieść-rzekę, powieść psychologiczną, literaturę faktu – **I.1.3)**
rozpoznaje literackie środki artystyczne – **I.1.4)**
analizuje, przetwarza i hierarchizuje informacje z omówionych tekstów popularnonaukowych – **I.2.1)**
charakteryzuje prądy filozoficzne dwudziestolecia: psychoanalizę, katastrofizm – **I.2.5)**
odczytuje omówione pozaliterackie teksty kultury, stosując odpowiedni dla nich kod – **I.2.6)**
odróżnia dzieła kultury wysokiej od dzieł kultury popularnej, wskazuje arcydzieła – **I.2.7)**
wykorzystuje wiedzę o języku w analizie i interpretacji omówionych tekstów i w tworzeniu własnych wypowiedzi – **II.1.1)**

rozpoznaje elementy tradycji w poznanych utworach – **I.1.2)**
rozpoznaje w poznanych utworach cechy futuryzmu, surrealizmu, awangardy, katastrofizmu – **I.1.3)**
rozdziela pokolenie Kolumbów i rozpoznaje założenia programowe Awangardy Krakowskiej w poznanych utworach – **I.1.4)**
rozpoznaje w utworach konwencje: oniryczną, nadrealistyczną – **I.1.6)**
rozpoznaje synkretyzm rodzajowy i gatunkowy oraz interpretuje jego znaczenie (np. w opowiadaniach Schulza) – **I.1.7)**
porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego – **I.1.11)**
rozpoznaje aluzje (np. do Księgi Hioba w *Wieży* Herlinga-Grudzińskiego) i określa ich znaczenie w interpretacji utworów – **I.1.12)**
rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w poznanych utworach – **I.1.13)**
porównuje poznane teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty – **I.2.4)**
rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce dwudziestolecia – **I.2.5)**
rozpoznaje i charakteryzuje style indywidualne poznanych dzieł i autorów – **II.2.6)**
określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich – **II.2.7)**
określa intencję wypowiedzi jako aktu o znaczeniach dosłownym i implikowanym (presupozycja) – **II.3.1)**
stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej – **II.4)**
pisze interpretacje porównawcze, eseje, reportaże, felietony – **III.2)**
sięga do literatury naukowej, żeby pogłębić wiedzę przedmiotową – **IV.1)**
włącza się w życie kulturalne szkoły – **IV.2)**

rozumie zróżnicowanie składniowe wypowiedzi złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście, wykorzystuje je w tworzeniu własnych wypowiedzi – II.1.2)

rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi – II.1.3)

rozumie rolę szyku w zdaniu, zjawisko inwersji i ich rolę w budowaniu znaczeń wypowiedzi – II.1.4)

rozpoznaje kolokwializację i określa jej funkcje w tekście – II.2.6)

odróżnia zamierzoną innowację językową w zakresie słowotwórstwa (neologizmy, neosemantyzmy) od błędu, określa funkcje neologizmów w tekście – II.3.6)

posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej – II.3.5)

stosuje zasady ortografii i interpunkcji – II.4.1)

wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji w redagowaniu własnych tekstów – II.4.2)

uzasadnia własne zdanie – III.2.1)

świadomie buduje wypowiedź językową – III.2.2)

rozumie pojęcie agresji językowej i reaguje na jej przejawy – III.2.3)

formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji – III.2.4)

tworzy spójne wypowiedzi, w tym wypowiedź argumentacyjną, szkic interpretacyjny, referat – III.2.6), III.2.10–12)

przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska – IV.1)

porządkuje informacje w problemowe całości, syntetyzuje poznawane treści – IV.2)

korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej – IV.3)

sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny – IV.4)

dokonuje krytycznej selekcji źródeł – IV.5)

posługuje się słownikami – IV.8)

wykorzystuje multimedialne źródła informacji i korzysta z zasobów multimedialnych – IV.9)

przygotowuje i prezentuje własne projekty – IV.12)

Klasa 5

LITERATURA PRL–LITERATURA WSPÓŁCZESNA

Zakres podstawowy

Zakres rozszerzony

Wybrane zagadnienia

cechy literatury PRL-u; totalitaryzm; poezja i etos w czasach komunizmu w Polsce; etos człowieka myślącego; dramat polityczno-społeczny; reportaż współczesny; dystopie współczesne; literacki dziennik współczesny; stan wojenny w literaturze; piosenka rockowa przeciw systemowi; egzystencjalizm w filozofii, literaturze i sztuce; kultura popularna; literatura w czasach przemian ustrojowych; poezja polityczna; kino moralnego niepokoju; film w czasach PRL

walka estetyki z polityką; mała stabilizacja w literaturze; Nowa Fala – komunizm obnażony; PRL ironicznie; realny socjalizm; literatura drugiego obiegu w PRL; satyra i parabola w opowiadaniach Mrożka; współczesny dialog z tradycją literacką; postmodernizm

frazeologia w języku; nowomowa – język totalitaryzmu i jego cechy oraz funkcje w tekście; poprawność i norma w języku; nowe media – nowy język; język reklamy; slang i moda w języku, dezinformacja, postprawda, stereotyp, bańka informacyjna, wiralność; zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form – komunikacja internetowa, hipertekst

komunistyczna rzeczywistość i jej język; językowy obraz świata

Teksty z epoki

Camus A., *Dżuma**; Barańczak S., *Braki, odrzuty, produkty zastępcze, Co jest grane*; Białoszewski M., *Do N.N., Głowienie, Romans z konkretem, Mironczarnia*; Polkowski J., *Tak, jestem obcy, Burzliwe oklaski długo nie milknące, Odwiedzają mnie czasami*; Różewicz T., *Walentynki, Ale kto zobaczy, Ojciec*; Miłosz C., *Traktat moralny* (fr.), *Który skrzywdziłeś, Zakłęcie, Oeconomia divina, Dar*; Herbert Z., *Pan Cogito a pop**, *Przesłanie pana Cogito**, *Dawni Mistrzowie, Potęga smaku, Raport z oblężonego miasta**; Rymkiewicz J.M., *Sierpień, Emanuel Szafarczyk*; Szymborska W., *Wszelki wypadek, Terrorysta, on patrzy, Wczesna godzin, Kot w pustym mieszkaniu*; Orwell G., *Rok 1984**; Mrożek S., *Tango**; Nowakowski M., *Raport o stanie wojennym** (fr.); *Górą Edek**; Libera A., *Madame**; Stasiuk A., *Miejsce**; Tokarczuk O., *Profesor Andrews w Warszawie**; Młynarski W., *W co się bawić, Sytuacja, Idź swoją drogą*; Przybora J., *wybrane piosenki Kabaretu Starszych Panów** (*Już czas na sen, Na ryby, Piosenka jest dobra na wszystko*); Stachura E., *Dzienna jazda pociągami, Piosenka dla robotnika rannej zmiany, Opadły mgły, nowy wstaje dzień*; Lem S., *Wizja lokalna*** (fr.); Bursa A., *Pedagogika, Sobota*; Ciechowski G., *Biała flaga* (Republika); Kapuściński R., *Cesarz*; Olewicz B., *Autobiografia* (Perfect); Masłowska M., *Między nami dobrze jest, Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną* (fr.), Sartre J.-P., *Egzystencjalizm jest humanizmem*

Borges J.L., *Biblioteka Babel*; wybrane teksty z aktualnych numerów miesięczników oraz kwartalników literackich i kulturalnych*; Konwicki T., *Mała apokalipsa**; Głowacki J., *Antygoną w Nowym Jorku**; Mrożek S., *wybrane opowiadania** (*Mały, Kronika oblężonego miasta*); Herling-Grudziński G., *Godzina cieni* (fr.), *Wieża***; Herbert Z., *Barbarzyńca w ogrodzie* (fr.); Rymkiewicz J.M., *Głowa owinięta koszulą* (fr.); Białoszewski M., *Mój testament śpiącego, Życia sam zapach*; Camus A., *Mit Syzyfa* (fr.); Dylan B., *Odpowie ci wiatr*; Iwaszkiewicz J., *Kochankowie z Marony*; Różewicz T., *Świadkowie, czyli nasza mała stabilizacja* (cz. I); Wojacek R., *Gdy pies księżycy, Próba ostatniego wiersza, List od nieznanego poet*

filmy: *Nad rzeką, której nie ma*, reż. A. Barański;
Rejs, reż. M. Piwowski; *Wino truskawkowe*, reż. D. Jabłoński

Przewidywane osiągnięcia

Uczeń utrwała, poszerza i doskonali wiadomości i umiejętności nabyte w szkole podstawowej oraz określone wyżej, a ponadto:

rozumie podstawy periodyzacji literatury powojennej, w tym PRL i III RP – **I.1.1)**
wykazuje się znajomością i rozumieniem omówionych tekstów – **I.1.8)**
rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych utworów – **I.1.9)**
rozpoznaje w omówionych utworach sposoby kreowania świata przedstawionego – **I.1.10)**
rozpoznaje ważne w literaturze powojennej motywy literackie i toposy, w tym m.in. totalitaryzmu, małej stabilizacji, opozycji antykomunistycznej, ucieczki w prywatność, wewnętrznej emigracji, transformacji ustrojowej – **I.1.11)**
porównuje poznane utwory literackie (np. *Raport z oblężonego miasta* Z. Herberta z *Raportem o stanie wojennym* M. Nowakowskiego) – **I.1.13)**

ropozycje interpretacji omówionych tekstów, wykorzystując potrzebne konteksty (historycznoliterackie, historyczne, polityczne, kulturowe, filozoficzne, biograficzne, egzystencjalne) – **I.1.14), I.1.15)**
rozpoznaje obecne w utworach wartości, określa ich związek z problematyką tekstu – **I.1.16)**
rozróżnia dziennik, powieść science-fiction – **I.1.3)**
rozpoznaje literackie środki artystyczne – **I.1.4)**
analizuje, przetwarza i hierarchizuje informacje z omówionych tekstów popularnonaukowych – **I.2.1)**
charakteryzuje egzystencjalizm – **I.2.5)**
odczytuje omówione pozaliterackie teksty kultury, stosując odpowiedni dla nich kod – **I.2.6)**
odróżnia dzieła kultury wysokiej od dzieł kultury popularnej, wskazuje arcydzieła – **I.2.7)**
wykorzystuje wiedzę o frazeologii w analizie i interpretacji omówionych tekstów i w tworzeniu własnych wypowiedzi – **II.1.1)**
rozumie różnicowanie składniowe wypowiedzi złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście, wykorzystuje je w tworzeniu własnych wypowiedzi – **II.1.2)**

rozpoznaje elementy tradycji w poznanych utworach – **I.1.2)**
rozpoznaje w poznanych utworach cechy egzystencjalizmu, antytotalitaryzmu – **I.1.3)**
rozróżnia pokolenie „Współczesności”, Nowej Fali i millenialsów; rozpoznaje założenia programowe tych grup, literatury „drugiego obiegu” oraz „Kultury” paryskiej w poznanych utworach – **I.1.4)**
rozpoznaje w utworach konwencję postmodernistyczną – **I.1.6)**
rozpoznaje synkretyzm rodzajowy i gatunkowy oraz interpretuje jego znaczenie (np. *Szumy, zlepy, ciągi* M. Białoszewskiego) – **I.1.7)**
porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego – **I.1.11)**

rozpoznaje aluzje (np. do tragedii greckiej w *Antygonie w Nowym Jorku* J. Głowackiego) i określa ich znaczenie w interpretacji utworów – **I.1.12)**
rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w poznanych utworach – **I.1.13)**
porównuje poznane teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty – **I.2.4)**
rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce nowoczesnej – **I.2.5)**
rozpoznaje i charakteryzuje style indywidualne poznanych dzieł i autorów – **II.2.6)**
określa rolę języka w budowaniu obrazu świata – **II.2.4)**
określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich – **II.2.7)**
określa cechy stylu wypowiedzi internetowych oraz wartościuje wypowiedzi tworzone przez internautów – **II.2.8)**
określa rolę języka w budowaniu obrazu świata – **II.3.4)**
stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej – **II.4)**
pisze interpretacje porównawcze, eseje, reportaże, felietony – **III.2)**

rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi – **II.1.3)**

rozumie rolę szyku w zdaniu, zjawisko inwersji i ich rolę w budowaniu znaczeń wypowiedzi – **II.1.4)**

rozpoznaje i ocenia przejawy mody językowej we współczesnym języku – **II.2.3)**

posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej – **II.3.5)**

rozumie stylistyczną funkcję zamierzonego błędu językowego w tekście artystycznym – **II.3.6)**

rozpoznaje i charakteryzuje w tekstach dezinformację, postprawdę, stereotyp, bańkę informacyjną, wiralność – **II.3.8)**

charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form, np. komunikacji internetowej – **II.3.10)**

stosuje zasady ortografii i interpunkcji – **II.4.1)**

wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji w redagowaniu własnych tekstów – **II.4.2)**

rozdziela pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy – **III.1.8)**

rozumie zjawisko nowomowy; określa jej cechy i funkcje w tekście – **III.1.10)**

uzasadnia własne zdanie – **III.2.1)**

świadomie buduje wypowiedź językową – **III.2.2)**

rozumie pojęcie agresji językowej i reaguje na jej przejawy – **III.2.3)**

formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji – **III.2.4)**

tworzy spójne wypowiedzi, w tym wypowiedź argumentacyjną, szkic interpretacyjny, referat – **III.2.6), III.2.10–11)**

wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad własnym tekstem, stosuje kryteria poprawności językowej – **III.2.12)**

przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska – **IV.1)**

porządkuje informacje w problemowe całości, syntetyzuje poznawane treści – **IV.2)**

korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej – **IV.3)**

sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny – **IV.4)**

dokonuje krytycznej selekcji źródeł – **IV.5)**

posługuje się słownikami – **IV.8)**

wykorzystuje multimedialne źródła informacji i korzysta z zasobów multimedialnych – **IV.9)**

przygotowuje i prezentuje własne projekty – **IV.12)**

zna pojęcie hipertekstu – rozpoznaje jego realizacje, określa funkcje, umiejętnie z niego korzysta.

sięga do literatury naukowej, żeby pogłębić wiedzę przedmiotową – **IV.1)**

włącza się w życie kulturalne szkoły – **IV.2)**

